

ادبیات عمومی و تجربی

هفته‌لق سیاسی ، ادبی و علمی غزته‌در .

جلد : ۱

سنه : ۱ ۲۶ ربیع الاول ۱۳۳۵ جمعه ایرتسی ۷ کانون ثانی ۱۳۳۲ نومرو ۱۲

[سامی پاشا زاده سزائی بك افندیدن جلال نوری بکه كلن بـ صوك
مكتوب ، مشار اليك اسويچره احتساساتك ده يقينده كله جكنی تبشیر
ایدیور ؛ مجموعه‌ضر ، بو صورته سزائی بك افندینك صوك یازیلرله قریباً
ترین ایده‌جکدر .]

مح محترم افندم

جواب والفتكزه تشكر ایدرم . فقط بیلم سز بنم بو مكتوبله لفاً ویا تردیفاً كوندره‌جكم
اسويچره طاغلرینه‌عائد بعض تحساتی آله‌بیله‌جكمیدكز؟ Noël له ییل‌باشی آرە‌سندە‌یز . بومناسبتله
سپرلرده مسكون اولان نوع بشیره كوندریله‌جك ، مبادله اولنه‌جق ملیونلرله مكتوبلر ، قارئلر
آرە‌سندە وبلكه آتشلر ایچندن بوکاغده مسوده ناصل كچه‌جك ؛ كچرسه آدینی سمندر قویعلی .
مطبعه‌لردن كوندەرلیان غزته‌لری پوسته‌لرك تودیع و توزیع ایتیه‌جکی اعلان اولندیغندن بری
اقدامك هیچ بر نسخه‌سنی كوره‌مدم . بنم ایچون سزك مقاله‌كزی او قومامق جداً محرومیتدر .
لهستانك تقسیمنی تصدیق ایتیان یالکزدولت علیه اولدیغنی سزده یازمشدیکز . او قومدم . سزك اقدامده
اوقویوبده اونوتمدینم بر فکر ایله بر حقیقت مآلاً خاطرمدە قالدی . بری « بزده ادبیاتك ترقیسی
بیله عسکرلکك ترقیسنی تعقیب ایتشدیر » دیکری « بوجهان حربنده انکیزلری مغلوب ایدن والک‌زیاده
دوکن بز ترکلرز » . بنده بر زمان غزته‌جیلك ایتدیكم ایچون تجربه‌م واردر . غزته‌جیلکده ،
بودورلو حقایق و ملاحظات مهمه وبلكه بعض بدایع ، بر کره سویلتوب کچرسه ضایعدر . دائماً
تکرار ایدلیدرکه قارئلره انتفال ایله‌یه‌رك عمومك بر فکری اولسون . « مكتوبلرمدە
آداب مکاتبیه مغایر اوله‌رق بی‌پروا کله‌لری ، حرفلری چیزوب اوزرلرینه‌جیقمق بکا غزته‌جیلکدن
قاله بر عادتدر . » لازم کلانلره امر ایدیکزده بکا اقدام کوندرسونلر . اقدامه دور سابقده ،

حاصل اولشدر قاعده سی وضع ایدله یلور . موغولار طرفندن هنده ادخال ایدیلن صنایعی ، حوالی مذکوره اهلیسی قولایلقه اخذ و قبول ایشلردر . بالعکس میلاد عیسادن ابکی عصر اول بعض هند امراسی صنایع یونانیه بی مملکته نمونه اتحاد ایتدیرمک ایتدیکلری حالده تشبیلرندده موفق اوله مادیلر . بوندن استدلال ایدله یلیرزکه کندی بنیه ذهنیه لرینه مطابق کلن صنایع مختلفه بی اخذ و تمثیل ایدن هند سکنه سنک ، صنایع یونانیه بی مال ایدمه لری ، قطعاً قابیلرینک فقدان و یا ضعفندن دکل ، عرفلرینک روحیه یونان عرفنک روحی آره سنده بر زمین امتزاج حاصل اوله مامسندندر . اقوام و مللک مقدراتنه حاکم اولان بو «روح عرف» ، بونلرک معتقدات ، تأسیسات و صنایعنه ده اجرایی نفوذ ایتدکده در . مدینتک هر هانکی عنصری حقنده تبعات یاپیلیرسه بوروح ، آثار یله کندی کوسترین ؛ هیچ بر قوت اکا تفوق ایدمه من . انسال سالفه بشریتک جمله موروثاتی ، محصله افکاری انجق بورو حدر .

دعوی وکیلی کریدی

اصم صافی

اوائله تشریفات مراسم

فاتح حضرتلری استانبولی ضبط اتمش ، حدود مملکتی توسیع ایلشدی . حدود عثمانی روم ایلده طونه یه طیانده بی کی اناطولیده ده هان بر مستقل حکومت قالماشدی . اجزای مملک عثمانیه نك یوما فیوما اتساع ایلهمسی قوانین وضعی ایجاب ایتدیریوردی . کرچه عثمان غازیدن بدأ ایلده بعض کونا قوانین وضع ایدلشدی . فقط باخصوص استانبول ضمیمه ممالک اولدقدن صکره طبیعی بونلر کافی کله میور ، تزیید و تنسیق لازم کلیوردی . پادشاهلر غازیلکدن سلطانلغه ، وزرا ده آغالقدن باشالغه ارتقا ایلده مشلر ، کرک سرای پادشاهیده و کرک وزرا و آغالر دائره لرنده کی ساده لکی حشمت و دارائله مبادله ایتلردی . ایشه فاتح حضرتلری (قانوننامه آل عثمان) ی تدوین ایتدیرزکن تشریفات مراسمده نظر دفته آلیور و صورت مخصوصه ده احکام وضع ایتدیریوردی . اوندن صکره وجوده کتیریلن قانوننامه لر ایشه بوخصوصی توسیع و تکمیل ایتکدن خالی قالمیوردی . فاتح « مراتب اعیان و اکابرینان » قانوننک باش طرفنه کچیریور . و شویله باشلاتیور .

« بلکلرکه اولا وزرا و امرانک وزیر اعظم باشیدر . جمله نك اولوسیدر . جمله امورک وکیل مطلقدر و اوتورمده و طورمده و مرتبه ده وزیر اعظم جمله نك مقدمدر . » بوندن صکره ، « علمانک رئیس » صفتیه توصیف اولنان شیخ الاسلام کلیور ، معلم سلطان اونی تعقیب ایدیور . ابوالفتح و المغازی حضرتلری علمانک سرفرازانی عد ایتدیکی بواکی ذاتی « وزیر اعظم رعایه اوستنه آملق مناسبتدر » بیوریور . بر جمعیت عالینک صورت تشکلی ده اشبو قانون تعیین ایدیور . اولاه « وزیر اعظم ، شیخ الاسلام بغده صره سیله وزرا ، قاضی عسکر ، دفتردارلر ، یکچیری اغاسی ، اوزنکی آغالری ، میر علم ، قیوجی باشی ، میراخور چاقیرجی باشی ، چاشیتکر باشی ، بلوک آغالری ، چاوش باشی ، قیوجیلر کتخدای ، جبه جی باشی ، طوپیجی باشی . » دیوان هایونده وزرا ، قاضی عسکرلر ، و دفتردارلر و نشانچیلر صره ایلده اوطوررلر . وزرا ، قاضی عسکرلر ، دفتردارلر بر جانبدده ، نشانچیلر ده دیگر جانبدده طوررلر . نشانچی اولان ذات وزیر رتبه سنی ، و یا بکلر بکلک پاپه سی حائر ایشه دفترداره تقدم ، یالکز سنجاق ایلده نشانچی ایشه تعاقب ایدر . دیوان هایونده اوطورامایان بکار بکیده (صنعه دیوان عالی) ده اوطورمق حقنی حائردر . اوراده کی تشریفات ده دیوان هایون تشریفاتنه مشاهددر .

دیوان هایبونده ترتیب اولنان ضیافتده وزیر اعظم ایله باش دفتردار ، وسائر وزرا ایله دفتردارلر و نشانچی نواله چین اوله بیلیر . قاضی عسکرلر بو هیئته داخل اوله ماز .
بککرك اسراف ایله مشی تأمین ایچون اوله جق که سفره دن قالدیریلان بککرك ده نره یه ویریله جکئی و کیملرک ییه بیله جکئی قانون تعیین ایدیور .

« وزیر اعظم اوکندن قالدان طعام یولداشلیله چاوش باشنه ، وزرادن آرتان طعام افرادیلله برلکده رئیس الکتابه ، وقاضی عسکرلرک فضله طعمی قیوجیلر کتخداسنه ویراسون » معزول بکار بکارک و یابکارک دیوانده بولمسی ایجاب ایتسه بکار بکی معزوللرینک نشانجیدن بک معزوللرینک دفتردارلردن صوکره اوطورملری ، و خدمتکار اولان چاوش باشی ، رئیس الکتاب ، قیوجیلر کتخداسیله میر علمک و قیوجی باشکده اوطوره ماملری کذلک فاتحک تدوین ایتدیردیکی قانون ایجابندرد . سلسله مراتبه کوره دفترداری دفتر امینی ، شهر امینی ، رئیس الکتاب تعقیب ایتدیکی کبی کتاب مراتبه ده رئیس الکتاب ، یکچیری کاتبی ، روزنامه جی ، مقابله جی ، مقاطعه جی ، تذکره جی واک نهایت رئیس کاتبلری تعقیب ایدرو برجمعه ده اوطورملری ایجاب ایتدکده جمله سی بو ترتیب اوزره اوطورر . قانونی سلطان سلیمان حضر تلرینک لیاقتی صدراعظم لردن نامه تألیف ایتدیکی تاریخله ده ایقای نام ایدن لطفی پاشا (آصفنامه) عنوانیه تألیف ایلدیکی ماده کوچوک و فقط معناً بویوک اثرینک بر ابکی جمله سی بو خصوصه حصر ایتمش ، و مراسم تشریقاتی بیان ایله مشدر . مشارالیهک اعطا ایتدیکی ایضا حاتدن فاتح زمانیه سلطان سلیمان زمانی آرده سنده تشریفاتجه بعض مراتبه تعذیلات اجرا ایلدیکی اکلشیلور .

لطفی پاشا « صدراعظم اولان مجلسنده مراتب اهل مناصبی و هر برینک مقامی ندر ، اگرامی نه طرزدر بلمک کرکدر » دیدکدن صکره شو سطرلری یازیور :

« اولاً : وزیرلر ، وزیر اعظم آلتنده طوره لر ، و بکار بکیلر وزرای عظام حضرتاشک آلتنده در آنلره کیمسه تصدرا یتمز صاحب سنجاق اولوب ارباب جهانندن اولدقلری ایچون . وقاضی عسکرلر بکار بکیلرک آلتنده در . و مال دفتردارلری سنجاق بکلرینه ، و اوزنکی اغالریده تصدرا یلزلر و اوزنکی اغالریده باش یکچیری اغاسیدر اندن صکره میر علمدر آندن صکره قیوجی باشیدر و چاشنکر باشی بلوک اغالریدر . و دفتردارلر نشانچی به تصدرا یدرلر مکر نشانچی اسکی اوله . و مال دفتردارلری و نشانچی و تخت قاضیلریله برابردر جمله مدرسلره و آلتشیلره تصدرا یدرلر . و باش دفتردار بلادئله قاضیلریله برابردر .

دفتردار کتخداسی متفرقه و چاشنکیرلره تصدرا یدر و سلاطین تولیتی خدمتین ایدنلر چاشنکیر و متفرقه به تقدیم اولنور . و چاوشدن کاتب معزدر . تقدیم اولنور . کاتب ایله چاوش نزاع ایدوب مرحوم سلطان سابع خان حضر تلرینه عرض اولندکده کاتبلر اسرار سلطنته خدمت ایدولر دیوبوبور مشلردر . و کتاب ایچنده یکچیری کاتبیدر [۱] کویلیور که قانونی سلطان سلیمان زماننده کی سلسله مراتبه بکار بکیلر قاضی عسکرلری تقدم ایدیور . حال بوکه فاتح حضر تلرینک تلخیص ایتدیکنز قانوننامه سنده بالمکس قاضی عسکرلر بکار بکیلری تقدم ایلور . ینه آصفنامه ده باش یکچیری آغاسی اولدینی ذکر اولنان اورنکی اغاسنک دفترداری تصدرا یتدیکی کوسترلدیکی حالده قانوننامه ده دفتردارک یکچیری و اوزنکی آغالرینه تقدم ایتدیکی تصریح اولنیور . میر علم ، قیوجی باشی ، چاشنکیر بکی ایله بلوک آغالرینک اصول تشریفاتنده بر فرق یوقدر .

« توقیعی عبدالرحمن پاشا » طرفندن وزیراعظم مصطفی پاشا امریله بیک سکسان یدی تاریخنده تدوین اولنان « عثمانلی قانوننامه لری » ندهده بو بایده خیلی تفصیلات ویریلیور .

صدر اعظمك وظائفی شویله تلخیص ایدمکدهدر . صدر اعظم اولانلر جمعی تصدیر ایدوب عامه مصالح دین و دولت و کافه نظام احوال سلطنت و تنقید حدود و قصاص و حبس و نفی و انواع نفوذ سیاست و استماع دعوی و اجرای احکام شریعت و دفع مظالم و تدبیر مملکت و توجیه ایالت و امارت و علوفه و زعامت و تیمار و تولیت و خطابت و امامت و کتابت جمع جهت و تقلید قضا و نصب مولی و تفویض و توکیل و تعیین و تحصیل و امور جمهور و توجیهات غیر محصور و الحاصل جمیع مناصب سیفیه و علمیه نك و توجیه عزلی و جمع قضایای شرعیه و عرفه نك استماع و اجرای ایچون بالذات جناب پادشاهیدن وکیل منلی و ممالک محروسه عثمانی و تحت حکومت سلطانیده اولان جمع ناسك اوزرینه حاکم صاحب فرمان اولدینی محققدر . شو تعریفه و ایچنده کچن صراحت کوزه صدر اعظم وکیل مطلقدر . مذکور قانوننامه ده دنیلیور که وزرای عظامه صدر اعظمدن کیمسه تصدیر ایتمز . اما وزرا بر برلرینه اسکیلکه تصدیر ایدرلر . مع هذا التفات پادشاهی به مظهر ویا مصاحبك شرفله مبجل اولان وزرائك بعضی قدامی اولدقلری حالده بیله صدر اعظمدن ماعدا وزرائك کافه سنه تقدم ایتدقلری نادراً واقع اولمدر .

بکار بکیلرک یکدیگرینه تقدمی بولندقلری ایالتك فتحه کوره دکشیر . فتح تاریخی اسکی اولان ایالتك بکار بکی ، فتح تاریخی یکی اولان ایالتك بکار بکنه تقدم ایدر .

یالکز وزارتق اولان ویا بر ایالت عالیه پایه سی بولنان بکار بکیلر مؤخر فتح ارلنن یرلرده بولنده لر بیله دیگرلرینه تقدم ایلرلر . بوندن بشقه روم ایلی بکار بکیسنك دیگر بکار بکیلردن و جواهره فرقی وارددر . اولاً احکامده روم ایلی بکار بکیسنه (پاشا) لفظی و (دامت معالیه) یازیلور . سائر بکار بکیلرله ایسه یازماز . ثانیاً روم ایلی بکار بکی دیوان هایونه کلنجه قبه التنده اسکملهده اوطورر . دیگر بکار بکیلر ایسه اوطوره ماز .

وزارت رتبه سنی حائز اولان بکار بکیلرک بر امتیازی ده معزول اولسه لر دخی آستانه یه کلنجه یه دکن دعوی دیگرلر و حکم ویرلر نصب اولندقلری یرلره کیدرکنده هم بیله بولندینی بر وزیرك ایالتی اولماقی ، آندن دون بر پایه ده اولقی شرطیله دعوی استماع و حکم اعطا ایدرلر . حال بوکه وزارتق حائز اولمایان بکار بکیلر ایالتلردن معزول اولنجه دعوی دیگرلرک و حکم ویرمک صلاحیتنی غائب ایدرلر .

مولد شریف مجلسنده صدر اعظم حضرتلری محرابك ایچنه اوطوررلر ، صاغ طرفده ایکنجی و اوچنجی وزیرلر صره سیله اوطوردقلری کبی صول طرفنده ده شیخ الاسلام افندی و علمای سائر رتبه لری صره سیله اخذ موقع ایدرلردی . نشانجی پاشا ، دفتر داران ، یکچیری اغاسی ، میر علم ، رکاب هایون اغاری ، بلوک اغاری ، جبه جی باشی وزرای عظامك آلت یانه تعداد اولنان صره و مراتب دائره سننده اوطوررلردی . شوقدرکه یکچیری اغاسی ، پایه سی بولنمایان نشانجی ایله دفتر دارلره تقدم ایلردی . مولد مجلسنه وزرا ، دیگر ارکاندن صکره کلدیکی کبی وزیر اعظم حضرتلری ده مباشرتن آزاوول و هر کسین صکره تشریف ایدرلردی . چاوش باشی ایله رئیس افندی یه کلنجه بولرده صدر اعظم حضرتلرینك مقابلنده واورتهلق یرده اوطوررلر .

بوندن صکره پادشاه عالیناه حضرتلری تشریف ایله موقع عالیرینی اشغال بیوررلردی . پادشاه عالیناه حضرتلری قفسدن عرض دیدار ایدنجه صدر اعظم دخی داخل اولقی اوزره وزرای عظام و شیخ الاسلام و سائر ارکان و علمای کرام در حال قفس مقابلنده ایاغه قیام ایدرلر ، وال قاووشدیر ورق کمال احترامله سلام هایونی الدقن صکره یرلرینه اوطوررلردی .

مولد شریفك ختام قرائتندہ ابتدا وزرای عظام چقارلر ، و آتلیرینه بینوب شریف شاهانہدہ ذات حضرت پادشاهی بی جامع شریف اوکندہ سلاملا دقدن صکرہ داغیلوب کیدرلردی .
 طرق علمیه نك تشریفاتندہ کی سلسلہٴ مراتبی رتبہ لرینہ کورہ ایدی . رتب علمیه شویله ایدی :
 روم ایلی ، اناتولی ، مکہٴ مکرّمہ ، ادرنہ ، بروسه ، مصر ، مدینہٴ منورہ ، شام شریف ،
 قدس شریف ، حلب ، سلانیك ، غلطہ ، یکیشہر ، قلیہ ، خواص قسطنطینیہ ، اسکدار ، ازمیر ،
 بغداد ، دیاربکر ، مغنیسا ، صوفیہ ، بلغراد ، آنقرہ ، کلیبولی ، میخالیج ، بوسنہ ، ساقز ،
 طرابلس ، قیصریہ ، مرعش ، تیرہ ، یرکی ، بالیکسر ، مغش ، ارضروم ، توقات ، سینوب
 مدرنی ، بوی آباد ، لفقوشہ ، قندیہ ، قینیچہ .

بلغراددن صکرہ ذکر اولنان مناصب یکدیگرینہ مساویدر . پایہ لر حلبہ قندردر . اونندن صکرہ
 پایہ دن دکل ، مناصبدن معدوددر . موالی مدرسارہ تقدم ایدرلردی . مدرساردن سلیمانیه مدرساری ؛
 موصلہٴ سلیمانیه ، موصلہٴ سلیمانیه مدرساری ؛ آتمشلی مدرسارہ ، آتمشلی مدرسار ؛ صحن
 مدرسارینہ ، موصلہٴ صحن مدرساری ؛ داخل مدرسارینہ ، داخل مدرساری ؛ خارج مدرسارینہ
 تقدم و تصدر ایدرلردی . خارج مدرساری قدملری و علم و عرفانلری موجود اولقی شرطیله قضاء
 قضایہ تقدم ایدرلر ، عکس تقدیرده آنلری تعاقب ایلرلردی . عکس تقدیرده مدرسارک یکدیگرینہ
 تقدملری قدم و فضل و عرفانہ مستندی .
 ۱۰ تشرین ثانی ۱۳۳۲

محمد زکی

سفارتنامہ آمدی غالب افندی

قالدی کہ سین قصبہ سی بر مقدار واروشدن صکرہ بر طرفندہ موجود خراب بر متعدد قلعه دن ایچرو کیری اور
 اولدجه کیر و اهالیسی و فیر بر محل اولوب ذکر اولنان لوستاریهده اولدیغمز مدتده پنجره آنلری و خصوصاً
 پیشکاه باب تماشایاندن خالی اولیهرق سلتاتلرک منعی ممکن اولمشدی . حتی بر نفر سیاه کوله موجود اولوب
 اهالیٴ مرقومه یه آغیر کلدیکندن آنک تماشاسنه اولسون هجوم اولندی . قپودن طشره چقمسی
 و روزنه دن باقمه سی متعسر و حتی پنجره دن ارأهٴ روی سیاه ایلدیکندہ درحال و آخری اجتماع ایله
 خنده و فریادلرینه استغراب اولنماق متعذر اولمشدی . معتمزده بر نفر حبشی چهره دخی موجود
 اولوب پک روسیاه اولدیغندن ا کا اودرجه تہالک ایتماشلر و قصبہٴ مرقومهده بولنان اوچیلر برقاق
 طاقم اولهرق بعضیسی لیلأ و بعضیسی نہارأ یاغزه کلوب عرض صفوت ایتملریله طرفزدن دخی
 جلاسنہ نوازش و اقتضاسنه کورہ سؤال و جواب اولهرق قهوه و یریلوب عثمانلی قهومسی دنیلہ رک
 مقالہٴ اکرام لشوب معاملہٴ دوستی یه وقت اولدیغندن بشقه مارالد کر باغچہ شیرینده ابکن خانہٴ
 ضربوردن عیال جنرال ذوجیله برابر تکرار کلوب بزملہ معاً کشت و کذار ایتمکله جنرال مومی الیله
 دخی اولوجهالہ ملازمات اولمشدر و سالفالد کر طور روژیده و کرک سیدینده حدودہ قریت
 جہتیلہ سکة حسنہٴ حضرت تا جداری رائج و معتبر اولدیغنه بناءً موجود اولان بر مقدار غروش
 و یارملق و اوناق و بشاک طور روژیده نچہ دولتی سکہسنہ تبدیل و مجار التونی آنلہرق ممالک
 محروسہٴ دولت علیہده اولان مقدار رواجندن نقصان اولیهرق ممالک نچہده رائج
 اولدینی سین قصبہسنده خبر آلمش ایسدهده دخی سهولت مضارف ایچون تجار التونی قصبہٴ
 مرقومهده کذلک تحویل اولمغله برر پاره رواجنده قراچر تعبیر اولنور منقر و سیمدن اوچر